

Nr 399.

Av herr **Hagman** i Stockholm **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, med förslag till lag om arbetstidens begränsning.

Genom proposition nr 247 har Kungl. Maj:t förelagt den nu samlade riksdagen förslag till lag om arbetstidens begränsning.

Detta förslag berör områden, där förhållandena hittills reglerats genom den fria avtalsrätten. Där organisationer finnas bland såväl arbetare som arbetsgivare, har arbetstidens längd som regel fastställts genom kollektivavtal. Där arbetarna varit oorganiserade, har arbetsgivaren ensidigt fastställt arbetstiden efter växlande synpunkter och efter sina intressen. Såsom naturligt är, har den strävan till kortare arbetstid, som industriarbetarna under isynnerhet de senaste 20 åren varit besjälade av, medfört en sakta pågående förkortning av arbetstiden på snart sagt alla verksamhetsområden.

Emellertid har det för målsmännen för dessa strävanden till en kortare arbetstid alltid stått klart, att någon verklig lösning av enhetlig natur ej kunde åvägbringas med mindre än att en laglig begränsning komme till stånd. Denna fråga om arbetstidens längd i det industriella arbetet är en av arbetareklassens allra viktigaste livsfrågor, och kravet härpå har framförts med allt jämt växande styrka.

Av stor vikt och betydelse blir det därför, att när nu förslag om arbetstidens lagliga reglering framlägges, detta förslag också motsvarar de önskemål, som den fackligt organiserade arbetareklassen i vårt land har på en dylik lagstiftning. Tyvärr kan detta i vissa viktiga delar ingalunda sägas vara fallet med det nu föreliggande förslaget. Även om man naturligen har en viss böjelse för att särskilt under de första åren av en lags tillämpning på detta hittills oberörda område förstå de möjligheter till undantagsbestämmelser som förekomma, så måste det dock kraftigt utsägas, att dessa möjligheter till undantag äro alldeles för omfattande.

För att börja med undantagen i 1 §, så föreslås därstädes, att lagen ej skall omfatta arbete, som bedrivs av staten. Det förefaller oss dock såsom fullständigt berättigat att kräva, att den lag som stiftas på detta område, skall först och främst omfatta statens egna företag. Redan den teoretiska möjligheten att staten skulle kunna utnyttja denna ställning utanför lagen på ett sådant sätt att vederbörande skulle kunna för längre eller kortare tid arbeta längre än vad lagen medger för övriga industriarbetare, är ägnat att väcka protester. Vi anse för vår del, att stadgandet i 1 §, mom. d, bör ur lagförslaget helt utgå. Redan statens ställning som mönsterarbetsgivare synes kräva detta.

Vidare föreslås i 1:a §, att »arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik», skall undantagas från lagens reglerande bestämmelser. Här strykes på en gång bort betydande medborgargrupper, vilka på grund av sitt arbetes karaktär torde ha ett stort behov utav att lagen komme att omfatta även denna verksamhet.

I 2:a § angives att bland dem som ej skall falla under lagens bestämmelser även höra »ritare, kontorsbiträde eller därmed jämställd person». Dessa särskilt här angivna grupper synes oss emellertid stå arbetarna så nära, att lagen borde gälla även för dem, då ju detta under inga förhållanden kan medföra några svårigheter av ekonomisk natur för den allmänna produktionen.

Vidare skall det arbetsråd, som jämlikt bestämmelserna i 3 § skall tillsättas, icke äga befogenhet att träffa bindande beslut utan när det gäller att utsträcka arbetstiden samt medgiva undantag från den föreslagna lagens bestämmelser. Andra tvister, såsom huruvida ett visst arbete skall anses falla under lagen, eller om viss arbetstagare är att räkna som arbetare enligt lagen, skall endast kunna bli föremål för avlämnande av yttrande av arbetsrådet då sådant begäres. Härigenom har arbetsrådet fått en alltför begränsad uppgift. Vi anse att i stället för avgivande av yttrande rörande dessa angelägenheter, bör arbetsrådet äga den rättighet, som angivits i kommitténs förslag. Det är ju nämligen framför allt nödvändigt, att de tvister som röra sig om huruvida ett visst arbetsställe faller under lagen, eller om en viss arbetstagare är att hänföra till arbetare i lagens mening bli avgjorda snabbt och med den speciella sakkunskap, som endast arbetsrådet torde förfoga över. Skola alla tvister härom överallt, där ej polisdomstol eller poliskammare finnes, gå till de allmänna domstolarna, så kommer det i många fall att inträffa att arbeten hinna slutföras, innan dylik tvist blir avgjord. I enlighet med kommitténs enhälliga mening påyrka vi därför, att denna § får den formulering, som kommittéförslaget innehåller.

Enligt 4 § skall arbetare icke kunna användas till arbete under längre tid, raster oräknade, än $8\frac{1}{2}$ timma pr dygn eller 48 timmar pr vecka, dock, där regelbunden skiftsindelning förekommer, skulle ovan angivna begränsning gälla den genomsnittliga arbetstiden under en tidrymd av högst 3 veckor. Denna sistnämnda tidsintervall synes oss vara alltför lång och kunna leda till icke avsedda förskjutningar i arbetstidens förläggning, och synes det oss, att 2 veckor borde räcka för ett nöjaktigt ordnande av denna sak. Inom vissa arbetsområden förekommer därjämte ofta väntetid av olika anledningar och ofrivilligt uppehåll i arbetet och synes det oss, att även denna tid bör inräknas i arbetstiden.

Då 5 § måste betecknas såsom innebärande synnerligen stora möjligheter för att göra lagens övriga bestämmelser verkningslösa, och då därstädes till och med förutsättes att säsongarbetare skulle underkastas de i 4 § angivna begränsningarna av 3 veckors intervaller, anse vi att hela denna § må ur förslaget utgå.

Enligt 16 § i det föreliggande lagförslaget öppnas åter möjligheter för undantag från lagens tillämpning i om möjligt ännu större utsträckning än förutgående medgivanden möjliggjort. Så snart svårigheter för visst arbete eller företag föreligga, att dess fortsatta bedrivande därigenom skulle äventyras, föreslås att Konungen, efter arbetsrådets hörande, skall kunna medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning. Redan i kommittén hava arbetarrepresentanterna med skärpa vänt sig mot denna bestämmelse, och det synes även oss, som om denna § lämnade sådana arbetsgivare, vilka av mångahanda skäl ej önska en modernisering av driften, införandet av moderna maskiner, bättre arbetsledning etc., stora möjligheter för att genom användandet av denna § fortsätta med en irrationell produktion. Denna § bör därför enligt vår mening helt utgå ur lagen.

I det yttrande, som avgivits av Landssekreteriatet över kommitténs förslag, är till lagförslagets 9 § anført den meningen, att »för åstadkommande av starkaste samlingen vid förslags avgivande finna vi det därför nödvändigt, att endast rikssammanslutningar, vilka räkna ett större antal medlemmar, må medgivas rätt till avgivande av förslag», samt förenat sig med av arbetsgivarna framställd reservation att endast rikssammanslutningar med minst 50,000 medlemmar resp. arbetare skola äga förslagsrätt.

I den specialmotivering, som avgivits av departementschefen, är angivet, att frågan härom bör kunna lösas i de »närmare bestämmelser rörande arbetsrådet och dess verksamhet», som skola utfärdas av Kungl.

Maj:t. Vi anse dock för vår del lämpligast att bestämmelser härom inflyta i själva lagtexten.

Beträffande lagens giltighetstid hade kommittén föreslagit provisorisk giltighet. Bestämmelserna härom hava i propositionen förändrats i den riktningen, att lagen skulle gälla intill den 31 december 1923. Då vi emellertid ej kunna finna någon anledning att beträffande denna lag förfara på annat sätt än vad som gäller vid lagstiftning i allmänhet, anse vi, att bestämmelsen om den temporära giltigheten bör utgå.

Med stöd av vad vi härovan anfört, få vi därför hemställa,

att riksdagen ville besluta vidtaga följande förändringar emot vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 247:

1) att i 1 § punkterna d) och i) må utgå;

2) att 2 § må erhålla följande lydelse:

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas disponent, verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning.

3) att 3 § må erhålla följande lydelse:

Yppas tvekan, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag skall äga tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att räkna såsom arbetare enligt lagen, äger arbetsrådet därom träffa avgörande.

4) att 4 § må erhålla följande lydelse:

Arbetare må icke användas till arbete under längre tid än 8 1/2 timmar av dygnet eller 48 timmar i veckan, däri inberäknat eventuell väntetid och uppehåll i arbete, måltidsraster oräknade.

Fortgår arbetet kontinuerligt såväl natt som dag, må arbetstiden, raster däri inräknade, icke överstiga 8 timmar av dygnet eller 48 timmar i veckan och må nyss angivna begränsningar gälla den genomsnittliga arbetstiden under en tidrymd av 2 veckor.

5) att 5 § må ur lagförslaget utgå;

6) att i 9 § må ingå bestämmelser om att förslagsrätt äges av rikssammanslutningar av arbetare och arbetsgivare med minst 50,000 medlemmar resp. arbetare.

7) att 16 § må ur lagförslaget utgå;

8) att lagförslagets bestämmelse om lagens giltighet till och med den 31 december 1923 må utgå.

Stockholm den 29 mars 1919.

Oskar Hagman.

Axel Lindqvist.

Karl Magnusson
Kalmar.

Anders Anderson
i Råstock.

Gustaf Strömberg.

Joh:s Hedström.

Erik Fast.

K. A. Borg.

Carl Åhrberg.

S. P. Svanberg.

Ernst Eriksson
i Stockholm.

Ernst Andersson.

S. E. Ljungkvist.

Algot Sjöström.

J. Hedvall.

Bilaga.

Arbetarskyddsprogram.

Antaget vid den internationella fackliga konferensen i Bern den 5—9 februari 1919.

Kapitalistklassen söker under lönarbetssystemet höja sin profit genom att till det yttersta utnyttja lönarbetarna medelst metoder, som, om de icke motverkas, undergräva arbetarens och hans efterkommandes fysiska, moraliska och intellektuella kraft och därigenom förhindra samhällets höjande, ja, hota dess bestånd. Helt neutraliseras kan kapitalismens strävan att hålla arbetarklassen nere blott genom avskaffande av den kapitalistiska produktionen, men innan detta skett, kan den avsevärt inskränkas såväl genom arbetarorganisationens motstånd som genom statsmaktens ingripande. Härigenom skall arbetarnas hälsa skyddas, deras familjeliv hållas vid makt och de själva beredas möjlighet att förvärva den bildning de behöva för att i den moderna demokratien fylla sina plikter som statsborgare.

De hinder, som rests mot kapitalismen, äro mycket olika i de olika staterna. På grund av denna olikformighet hotas de mera framskridna ländernas industri och arbetarklass av konkurrensen från de mera efterblivna. Utjämnande av de nationella skiljaktigheterna å arbetarskyddets område genom ett system av internationella arbetarskyddslagar har sedan länge framträtt såsom en tvingande nödvändighet, och efter de oerhörda omvälvningar och de ohyggliga ödeläggelser av folkkraften, som kriget och dess verkningar åstadkommit, gör sig denna nödvändighet gällande med fördubblad styrka. Kriget har emellertid även skapat möjlighet till förverkligande av dessa krav genom det förestående grundandet av nationernas förbund.

Den fackliga konferens, som under tiden 5—9 februari 1919 ägt rum i Bern, kräver, att nationernas förbund gör organiserandet och genomförandet av ett internationellt arbetarskydd till en av sina oeftergivligaste uppgifter. Konferensen fordrar under hänvisning till besluten å de internationella fackliga konferenserna i Leeds och Bern, under förbehåll beträffande längre gående fackliga beslut, att följande i vissa länder redan delvis genomförda minifordringar genom nationernas förbund vid fredsslutet upphöjas till internationell rätt.

1. *För barn under 15 år* förbjudes allt förvärsarbete. Allmän skolplikt genomföres i alla länder i syfte att förbereda till allmän yrkesutbildning. Den högre vetenskapliga bildningen bör vara fri och för en var tillgänglig. De ungas lust och fallenhet får icke hämmas genom deras materiella existensvillkor.

2. *Ungdom* i ålder 15 till 18 år må sysselsättas högst 6 timmar om dagen med en och en halv timmes vila efter högst fyra timmars oavbruten arbetstid.

För såväl manlig som kvinnlig ungdom skall fack- och fortsättningsskolundervisning anordnas minst två timmar dagligen och förläggas till tiden från kl. 8 f. m. till 6 e. m. Ungdom skall erhålla ledighet för att kunna bevista undervisningen. Sysselsättande av ungdom förbjödes: under tiden kl. 8 e. m.—6 f. m.; på söndag och helgdagar; inom särskilt hälsofarliga yrken ävensom i gruvor vid arbete under jord.

3. *Kvinnliga arbetares arbetstid* må på lördagarna ej överskrida 4 timmar. På lördagens eftermiddag skola de erhålla ledighet efter kl. 12 middagen. Där ett undantag på grund av arbetets natur erfordras, skall en lika lång vilotid beredas varje vecka. Sysselsättandet av arbeterskor natttid förbjödes. Det är för arbetsgivarna förbjudet att låta arbeterskorna efter slutad arbetstid medtaga ytterligare arbete till hemmet.

Generellt förbud utfärdas mot sysselsättandet av kvinnor inom särskilt hälsofarliga företag samt i gruvor under jord. Före och efter nedkomst må kvinnor under sammanlagt 10 veckor icke sysselsättas i yrkesmässigt arbete — efter nedkomsten i alla händelser icke tidigare än efter 6 veckor. Alla stater åläggas införa moderskapsförsäkring med ett minimiunderstöd av det lagstadgade sjukunderstödet storlek. För samma arbetsprestation skola kvinnor erhålla samma lön som män.

4. *Arbetstiden* må ej för någon arbetare överstiga 8 timmar dagligen eller 48 timmar i veckan. Nattarbete mellan kl. 8 på aftonen och kl. 6 på morgonen skall genom lag förbjudas i alla företag, vilka ej till följd av sin natur eller tekniska orsaker äro hänvisade till nattarbete. Fri lördagseftermiddag må eftersträvas i alla länder. Högre betalning för natt- och söndagsarbete bör genomföras.

5. *Arbetarna skola genom lag generellt tillförsäkras en sammanhängande vilotid* av minst 36 timmar per vecka, och skall denna förläggas till tiden från lördag till måndagens morgon. Där till följd av företagets beskaffenhet undantag från denna söndagsvila nödvändiggöres, skall en oavbruten vilotid av 36 timmar beredas under andra veckodagar. Vid företag med kontinuerlig drift skall skiftregleringen så anordnas, att arbetarna minst varannan vecka få söndagen fri. (Högre betalning av söndagsarbetet bör genomföras.)

6. *För hälsans skydd samt till förhindrande av olycksfall* bör arbetstiden i hälsofarliga industrier allt efter graden av hälsofaran fastställas till mindre än 8 timmar. Användandet av giftiga ämnen i industrien förbjödes i den mån de kunna ersättas av andra ämnen. En internationell förteckning över sådana ämnen skall föras och överenskommelser träffas om dess beaktande. Förbud mot användande av giftig vit (gul) fosfor inom tändsticksindustrien och av blyvitt vid målning, såväl inom- som utomhus böra med det snaraste utfärdas. Järnvägsvagnarna böra i alla länder inom fem år förses med ett enhetligt för alla vagnar användbart system för automatisk koppling.

7. Alla lagar och förordningar på arbetareskyddets område skola i tillämpliga delar finna användning inom *hemindustrien*. Socialförsäkringen skall omfatta även hemindustrien. Hemarbete förbjödes: 1) för alla arbeten, vid vilka allvarliga hälsofarliga verkningar och förgiftningar kunna förekomma; 2) för livs- och njutningsmedelsindustrien, däri inbegripet tillverkningen av för dess förpackning avsedda strutar, påsar och kartonger. Obligatorisk anmälan om alla smittosamma sjukdomar skall för hemindustrien påbjudas. Arbetet förbjödes i bostäder, där

sådana sjukdomar påträffats, och de därav drabbade arbetarna skola tillerkännas ersättning. Läkaruppgift över de i hemindustrien sysselsatta minderåriga ävensom bostadsinspektion skall införas i alla länder. Listor över samtliga arbetar- och mellanhänder inom hemindustrien skola föras och kontrolleras, likaså skola avlöningsböcker föras för alla arbetare. Inom alla hemindustriella områden skola upprättas paritetiskt sammansatta lönenämnder med uppgift att fastställa lagligt gällande lönesatser. Lönelistorna torde anslås i arbetslokalerna.

8. Arbetarna tillerkännas i alla länder *fri föreningsrätt*. Lagar och förordningar (tjänstehjonsstadgar, föreningsförbud o. s. v.), vilka ställa vissa arbetargrupper i en undantagsställning i förhållande till andra arbetargrupper eller genom vilka rätten till sammanslutning och tillvaratagandet av deras ekonomiska intresse, såsom medbestämmanderätten vid fastställandet av löne- och arbetsvillkoren, åsidosätts, äro icke tillåtna, och förefintliga sådana skola upphävas. Inflyttade arbetare åtnjuta samma rättigheter som de inhemska arbetarna beträffande medlemsskap och verksamhet, strejkrätt inbegripen, inom den fackliga organisationen. Förhindrande av föreningsrättens utövande skall beläggas med straff. Utländsk arbetare har rätt att bliva delaktig av de löne- och arbetsvillkor, som fastställas genom avtal mellan fackorganisationer och arbetsgivare inom hans yrke. Där sådana avtal ej finnas, gäller även för den utländske arbetaren de på platsen inom hans yrke gängse lönerna och arbetsvillkoren.

9. Förbud mot utvandring ävensom allmänna invandringsförbud må ej utfärdas. Av sistnämnda bestämmelse beröres icke 1) Varje stats rätt att under tider av ekonomisk depression föranstalta om tillfälliga inskränkningar av invandringen till skydd för såväl de inhemska som de flyttande främmande arbetarna. 2) Varje stats rätt att till skydd för det egna landets folkhälsa kontrollera invandringen och eventuellt tillfälligt förbjuda densamma. 3) Varje stats rätt att till skydd för sitt lands nationella kultur samt i och för arbetarskyddets effektiva genomförande inom de näringsgrenar, inom vilka de invandrande arbetarna huvudsakligen sysselsätts, ställa vissa minimifordringar på immigranternas kunskaper i att läsa och skriva sitt eget modersmål. — De fördragsslutande staterna förplikta sig att i sin lagstiftning skyndsammast införa bestämmelser, som förbjuda värvandet av kontraktsarbetare för utlandet samt fackliga arbetsförmedlares verksamhet för samma ändamål, ävensom inflyttning av kontraktsarbetare. De fördragsslutande staterna förplikta sig att lägga den offentligt organiserade arbetsförmedlingen till grund för arbetsmarknadsstatistiken samt att genom en internationell centralbyrå bekantgöra resultaten av densamma med kortast möjliga mellantider för att sålunda skydda arbetarna från att resa till länder med ringa arbetstillgång. Dessa rapporter böra särskilt göras tillgängliga för de fackliga arbetareorganisationerna. Ingen arbetare får utvisas på grund av sina handlingar i egenskap av fackföreningsmedlem eller yrkesman. Alla utvisningsorder må hos domstol överklagas.

10. På arbetsområden, inom vilka en arbetare eller arbeterskas genomsnittsförtjänst icke är tillräcklig för beredande av anständig bärning, och inom vilka löneavtal ej genom arbetareförbund kunna avslutas, skola regeringarna inrätta paritetiskt sammansatta lönenämnder med uppgift att fastställa lagligt giltiga lönesatser.

11. Till minskande av *arbetslösheten* böra arbetsförmedlingarna i varje land sätta sig i förbindelse med varandra i och för ett snabbt åvägbringande av möj-

ligast fullständiga översikt av tillgången och efterfrågan på arbete. Arbetslöshetsförsäkring skall införas i varje land.

12. Alla arbetare skola av staten försäkras mot olycksfall i arbete. Den skadade arbetarens eller hans efterlevandes ersättningsanspråk avgöras enligt den lag, som är gällande, där företaget, i vilket den skadade varit sysselsatt, är beläget. Änke- och pupill-, sjuk-, ålders- och invalidförsäkring skall genomföras och omfatta såväl utländska som inhemska arbetare. Den utländska arbetaren kan, när han lämnar det land, där han haft sysselsättning, i stället för pension tillerkännas en engångssumma, för så vitt folkrättsligt bindande fördrag härom avslutats mellan vederbörande stater.

13. För det internationella sjömansyrket skall en särskild internationell sjömansrätt och skyddslagstiftning för sjömän skapas under medverkan av sjöfolkets organisationer.

14. Genomförande av dessa bestämmelser åligger å varje stat i första hand socialförvaltningen samt yrkesinspektionens tjänstemän. Dessa skola rekryteras bland såväl tekniskt, hygieniskt och ekonomiskt sakkunniga som bland manliga och kvinnliga arbetare och anställda. De fackliga organisationernas medverkan skall tagas i anspråk för arbetarskyddets effektiva genomförande. Arbetsgivare, sysselsättande minst 5 arbetare, som tala främmande språk, äro lagligen skyldiga att på dessa arbetares modersmål anslå arbetsordningar och övriga meddelanden av vikt ävensom på egen bekostnad sörja för att dessa arbetare erhålla undervisning i landets språk.

15. För att genomföra bestämmelserna i detta fördrag samt för ytterligare utveckling av det internationella arbetarskyddet skola de fördragsslutande staterna upprätta en ständig *kommission* bestående av lika många representanter för de till folkens förbund anslutna staterna och den internationella fackliga centralen. Kommissionen skall förbereda och sammankalla de *konferenser för befordrande av internationellt arbetarskydd*, som årligen skola hållas och till vilka de fördragsslutande makterna sända officiella representanter. Hälften av de röstberättigade konferensdeltagarna skola bestå av representanter för de fackligt organiserade arbetarna i varje land. Konferenserna kunna fatta bindande beslut inom ramen för deras kompetensområde. Den ständiga kommissionen skall intimt samarbeta med det internationella arbetsamtet i Basel och den internationella fackliga centralen.

Vid denna konferens voro närvarande följande antal ombud:

Böhmen	2	ombud
Bulgarien	2	»
Canada	1	»
Danmark	2	»
England	4	»
Frankrike	13	»
Grekland	1	»
Holland	1	»
Italien	3	»
Norge	3	»
Schweiz	9	»

Spanien	1	ombud
Sverige	3	»
Tyskland	4	»
Tysk-Österrike	3	»
Ungern	1	»
	<hr/>	
	Summa 53	ombud